

Kirjoja, vanhoja ja uusia.

H. P. Blavatsky: *Teosofian Avain*. Tämä merkillinen kirja, joka ilmestyi painosta jouluksi, on tietysti jokaisen luettava. Olemme jo ennen puhuneet sen suurista ansioista, sen sisältörikkaudesta, monipuolisuudesta ja lemmokkaasta tyylistä. Nyt tahdomme vain huomauttaa, että tämä kirja on toistaiseksi paras ase niitten suomalaisten teosofien käsissä, jotka tahtovat torjua syytöksiä madame Blavatskyn henkilöä vastaan. Kun H. P. Blavatskya moititaan epärehelliseksi, epäsiiveelliseksi petkuttajaksi, antikristukseksi y. m., silloin on parasta ja viisainta tarjota syyttäjälle „Teosofian Avain“ ja kehottaa häntä sitä lukemaan. Siitä ilmenee täydellisesti madame Blavatskyn oma temperamentti eli luonnonlaatu; siitä näkyy selvästi, oliko hän kaikkea tuota, josta häntä on syytetty. Ei kukaan ajatteleva ihminen, jonka sydän sykkii oikealla paikalla, voi muuta kuin kunnioittaa ja rakastaa sitä ihmistä, joka on „Teosofian Avaimen“ kirjottanut. Tällä emme suinkaan tahdo sanoa, että se kirja, enemmän kuin mikään muukaan H. P. B:n kynästä lähtenyt teos, olisi erehtymätön, virheetön tai puutteeton. Lausuuhan tekijä siinä sanoja spiritisteistä ja heidän vihamielisyydestään teosofiaa kohtaan, jotka sanat tuskin enää ollenkaan ovat paikallaan. Puhuuhan hän materialistein kuolemantakaisesta elämästä tavalla, joka tietääksemme on liioteltua, kun hän väittää, että heillä ei ole mitään itsetietoista elämää haudan tuolla puolen (siv. 150 y. m.); tämä voi olla totta, mikäli koskee taivaallista oloilaa, mutta ei ole paikallaan astraliseen elämään nähden. Ylipäänsä H. P. B. katsoo elämää korkeammalta kannalta ja välittää sängen vähäsen astralitasosta, ja siihen hänellä varmaankin oli omat syynsä, joiden joukkoon epäilemättä kuului se, että hänellä itsellään oli liaksi laajat tiedot astralitason salaisuuksista tahtoakseen paljastaa niitä turhan utelialle korville. Jos siis ensi lukemasta paikotellen voisi tuntua ikäänkuin „Teosofian Avain“ puhuisi toisella tavalla kuin myöhemmät teosofiset kirjat, saattaa tarkemmin mietittyään huomata, että tämä näennäinen ristiriitaisuus ei riipu tiedon, vaan arvostelukannan erilaisuudesta. Ja silloin voi syystä kysyä, mikä arvostelukanta on viisaampi. Annie Besant lausui v. 1904 Tukholmassa, että tutkittuaan, kokeiltuaan ja mietittyään hän aina palaa takaisin H. P. B:n ja Salaisen Opin mielipiteihin, jotka hänen nähdäkseen sittenkin ovat edistyneimmät. Ja jos toinen katsookin asioita toiselta kannalta – onhan teosofian periaatteiden mukaan kunkin oikeus ja velvollisuus luottaa omaan järkeensä ja kokemuksiinsa – ei tämä muuta itse tosiasioita eikä vähennä H. P. Blavatskyn kynätuotteiden arvoa, jotka kieltämättä ovat viime vuosisadan merkillisimpiä. „Teosofian Avaimen“ suomennos on varsin taidokkaasti tehty ja noudattaa tarkasti kolmatta englanninkielistä painosta. Kahdeksannen luvun alusta on jätetty kääntämättä kolme sivua (Mitä on muisti teosofisen opin kannalta?), jotka selittävät erotuksen kolmen englantilaisen sanan (*remembrance*, *recollection* ja *reminiscence*) välillä. Tekijä terottaa niillä sivuilla mieleen, että vaikka fyysillinen aivo-muisti (*memory*) käsittää ainoastaan maallisen

elämän tapahtumat, on miltei jokaisella ihmisellä sielumuisti (*remembrance*), joka hänen ymmärtämättäänkin vakuuttaa hänelle, että hän on ennen elänyt ja tulee vastedeskin elämään.

Gustav Frenssen: *Hilligenlei*. Suomentanut Volter Kilpi. Gustav Frenssen on tunnettu saksalainen kirjailija ja pappismies, joka vakaumuksensa takia on luopunut kirkon palveluksesta. Romanin „Hilligenlei“ tarkoitus on nähtävästi tehdä selkoa tekijän uskonnollisesta vakaumuksesta ja puolustaa sitä. Jos tekijä olisi tätä tarkotustaan koko ajan silmällä pitänyt, olisi kirjasta varmaankin tullut hyvä ja selvä kirja. Semmoinen kuin se nyt on, sitä on vaikea arvostella. Vaikka tekijä on jälkilauseessa sanonut, että „se Vapahtajan elämäkerta, joka sisältyy tähän kirjaan, on monivuotisten tutkimusten tulos“, ei kirjaa lainkaan ole filosofitieteelliseltä kannalta arvosteltava. „Vapahtajan elämäkerta“ käsittää tuskin sata sivua suomennoksen 484 sivusta ja sekin on kirjoitettu kaunokirjalliseen tapaan. Teosta on siis ehkä arvosteleminen kirjallisenä tuotteena. Silloin täytyy heti oudoksua, että yhteen romaniin on sovitettu kaksi kertomusta, joilla ei ole mitään muodollista yhteyttä. „Hilligenlei“ kertoo muutaman Holsteinin pikkukaupungin elämästä ja tekee tarkalleen selkoa sangen monen sen kaupungin nykyaikaisen jäsenen elämänvaiheista. Alussa kertomus on erittäin viehättävä ja mukaansa tempaava; joka sivulla tuntee olevansa tekemisissä tosi kirjailijaluonteen kanssa. Mutta vähitellen kertomus muuttuu pitkävetoiseksi ja yksitoikkoiseksi: tekisi mieli huudahtaa kirjailijalle, että hän kertoisi hieman nopeammin eikä aina uudistaisi samoja asioita. Vihdoinkin tulee vapahtajan elämäkerta kirjan päähenkilön Kai Jansin kirjottamana tekeleenä, silloin kun ei siitä juuri enää välittäisi, koska mieluummin vain kuulisi, miten romanissa esiintyvien henkilöiden „lopulta kävi“. Näin muodoin „Hilligenlei“ ei mielestämme ole onnistunut kirja, niin suurella kirjallisella kyvyllä kun se onkin kirjoitettu. Jos tekijä on tahtonut esittää nykyaikaisen totuuden etsijäin taistelua ja vaikeuksia, silloin hänen olisi pitänyt puhua enemmän Kai Jansista ja vähemmän kaikenmoisista syrjähenkilöistä tai ainakin ainoastaan heidän suhteesta päähenkilöön. Jos tekijä taas on tahtonut esittää oman uskonnollisen kantansa, kuten on luultavaa, silloin hän olisi jättänyt romanistaan pois „Vapahtajan elämäkerran“ ja julkaissut esityksensä tästä asiasta eri kirjana.

Mitä muuten „Vapahtajan elämäkertaan“ tulee, olisi kannattanut painattaa se erikseen, että köyhempikin voisi siihen tutustua (Hilligenlein hinta on Smk. 6: 50). Se perustuu, kuten tekijä itse sanoo, saksalaisten tutkijain tuloksiin, ja on todella helppotajuinen esitys uudenman teologian katsantokannasta, johon jokaisen kristityn pitäisi perehtyä. Teosofinen tutkija näkee siinä kannassa kyllä vaillinaisuuksia, niinkin suuria, että niiden yhteydessä itse kanta ei kauan voi elää. Mutta vaillinaisuudet poistuvat, kun europalainen maailma tulee vakuutetuksi jälleensyntymisen ja karman luonnonlaista sekä yliaistillisten tasojen ja salaisten voimien (muittenkin kuin hypnotismin) olemassa olost. Sen teologisen katsomuskannan suurin ansio on siinä,

että se on uskaltanut viskata oikeaoppiset lasisilmät tiehensä ja arvostella mestari-ihmistäkin ihmisenä.

Emil Lassinen: *Kansan mies*. Tässä kirjassaan tekijä kertoo jalosta ja itsenäisestä nuorukaisesta, jolla on ollut tilaisuus kasvaa herraksi, mutta luopui koulusta ja „loistavasta tulevaisuudesta“ ja asettui maalle asumaan ensin isänsä taloon, sitten pikkutilalliseksi ja talolliseksi. Koko ajan hän työskenteli ja vaikutti nuorisoin kesken ja myöhemmin kunnan asioissa. Lopulta hänestä tulee valtiopäivämieskin. Kirjan lukee suurella mielihyvällä sekä sisältönsä että sujuvan ja mehevän kielensä takia. Kun itseltään kysyy, mistä poika sai tuon luonteensa lujouden ja päättäväisyyden ja nuo tiedot sielujen välisestä sähkötyksestä y. m., joista hän kerran pitää esitelmän nuorisoseurassa, tuleekin avonainen tunnustus tekijän puolelta sivulla 143: teosofisista harrastuksistaan nuorukaisvuosinaan! Kirja on siis ajan merkki. Sitä enemmän ihmetyttää tekijän onneton *lapsus calami*, kun hän samalla ja seuraavilla sivuillaan osottaa, ettei olekaan perehtynyt teosofisen liikkeen henkeen. Miltä esim. kuuluvat seuraavat sanat: „mutta kuoleman kauhistaessa ei alkuidea (maailman sielu) avannutkaan pelastavaa syyliä, järjen rakentamana piirteettömänä oletuksena katseli se välinpitämättömästi sairaan tuskia ja sielun riehuja jossakin kaukana, äärettömän kaukana. Huutoon: „auta, pelasta“, esitti se inkarnatsionejaan, ja kun Jonni toden teolla yritti niihin tarttua, huomasi hän kauhukseen, että se mikä terveenä ollen ja pelastuksen tarvetta tuntematta tyydyttää järkeilevää mieltä, se voikin ahdistuksen ilmoissa tuntua narrin peliltä ja sokean tanssilta kuilun partaalla“ j. n. e. Tekisipä mieli hämmästyksissään huudahtaa: „pelkurihan koko sankari olikin!“, jos uskoisi tuon tapahtuman todenperäisyyttä. Mutta nyt sen lukee kirjailijan virheeksi. Joko hän on tahtonut alistua kristillisen maan yleisen maun alle tai hänen käsityksensä teosofiasta on kerrassaan vaillinainen. Olisihan hän kumminkin tunnollisena miehenä voinut lukea esim. kirjan „Mitä on kuolema?“ ja siitä päivän selvästi nähdä, että kuolema ei ole teosofeille mikään kaukainen, hämärä tai kylmä käsite. Niinkuin nyt on, hänen kirjansa „Kansan mies“ ei voi saavuttaa sitä suosiota, joka muuten olisi langennut sen osaksi niiden puolelta, jotka paraiten voisivat sen ymmärtää. Kristillisten kesken se ehkä leviää, mutta totuuden asiaa se ei edistä, antaessaan väärän kuvan niinkin vähäpätöisestä asiasta kuin teosofia vielä on maailman silmissä.

Uusia kirjoja. Meille on myös lähetetty arvosteltavaksi: A. H. Barley: Astrologian järjellinen perusta, B. von Suttner: Aset pois, G. Asmussen: Aate, joista puhumme ensi numerossa.

P. E.

Kirjoja, vanhoja ja uusia.

A. H. Barley. *Astrologian järjellinen perusta.* Nähdessään tämän kirjan nimen moni varmaan kysyy itseltään ihmetellen: „astrologia – keskiaikaista taikauskoa! Semmoistako teosofit nyt alkavat tarjota meille?“ Hänen ihmettelynsä on luonnollinen, sillä niin hänelle on opetettu. Eikä ole yhtään kirjaa, ei suomen- eikä ruotsinkielellä, joka puhuisi vakavasti tästä aineesta. Ainoa kirja, joka suomen kielellä ottaa astrologian puheeksi, on Bonsdorffin „Tähtitiede“; kirjan tekijä ei ole voinut sitä välttää, koska vanhan ja keskiajan tähtitieteilijät kaikki samalla olivat astrologeja eli „tähdistäennustajia“. Mainittu kirja omistaa astrologialle kokonaisen luvun eli 11 sivua, ja siinä selitetään jotakuinkin tarkkaan, kuinka horoskopi asetetaan. Vieläpä luku alkaa näillä sanoilla: „Muinaiskansat pitivät tähtitiedettä pyhänä tieteenä ja yhdistivät sen läheisesti jumaluusoppiinsa. Kaikissa temppeleissä oli tähtien tarkastusta varten erityisiä uskottuja miehiä, joiden tehtävänä oli tarkkaan merkitä taivaankappalten asennot, jos jotain tärkeämpää oli tapahtumaisillaan“ (siv. 281). Kuitenkin kirja tietysti tekee pilkkaa astrologiasta – tosin selittämättä miksi, mutta nykyisen korkean sivistyksen kannalta pilkka kai on paikallaan muutta mutkitta – ja luku loppuu näihin ponteviin sanoihin: „täytyy ihmetellä miten näin järjetön oppi ja sen harjoittaminen saattoi pysyttäytyä yllä kahden vuosituhannen aikana. Sillä oli kuitenkin koko kirkko uskollisena ja voimakkaana suojelijanaan, koska katollisen papiston vahvin tuki oli taikausko, jonka vireillä pysymistä astrologia suuresti auttoi“ (siv. 292).

Mutta se, joka jostain asiasta on ajatellut tai ajattelee pahaa, hän on myös velvollinen kuuntelemaan, mitä saman asian puolustajat sanovat sen eduksi. Jokainen innokas totuudenetsijä ostakoon siis itselleen ja lukekoon nyt ilmotettavanamme olevan teoksen. Se on ensimmäinen laatuaan ei ainoastaan Suomessa, vaan tietääksemme yleensä pohjoismailla. Ulkomailla ovat jo vuosikautia sitten useat uskaliaat sielut ottaneet asian puheeksi ja ruvenneet puolustamaan tuota iänikuista tiedettä ja todistamaan käytännöllisesti, että se ei ole „humbugia“. Englannissa, Indiassa, Ranskassa ja Amerikassa ilmestyy aikakauskirjoja, jotka ovat kokonaan omistetut astrologialle. Kuuluisa englantilainen astrologi Alan Leo. „Modern Astrology“ nimisen, suuresti levinneen aikakauskirjan päätoimittaja ja monen paksun astrologiaa käsittelevän nidoksen tekijä, lausuu m. m., puhuessaan astrologian hyödyistä ja vakuuttaessaan, ettei se suinkaan ensi kädessä ole tähdistä ennustamista: „Ennen kaikkea Astrologia opettaa meitä ymmärtämään *ihmistä*; toiseksi parantamaan ja uudestasynnyttämään niitä, joiden siveellinen ja yleinen parannus saisi olla ensimmäisenä huolenamme, nim. *meitä itseämme*; kolmanneksi oppimaan *suvaitsevaisuuden* ylevän läksyn, siten että me käytännöllisesti tutkimalla luonnon sisäisiä lakeja huomaamme, kuinka erilaisia kykyjä ja tilaisuuksia on suotu veljillemme. Sillä

pintapuolisestikin tutkimalla joitakuuta erilaisia horoskopeja ymmärrämme sen totuuden, että kaikki *eivät* synny yhdenvertaisina vapaassakaan maassa, että ani harvat ovat saaneet syntymälahjakseen semmoiset kyvyt, että voivat toteuttaa kaikki kunnianhimensa pyyteet, jota vastoin monet sielut vielä ovat nuoria viisaudessa, toiset taas „karmansa“ painavan taakan raskauttamina – ja karma on seuraus heidän *omista* teoistaan menneissä ruumistuksissa –; siten kaikki eivät samalla tavalla „menesty“ elämässä eivätkä liioin kaikki samalla tavalla „joudu tappiolle“. Mutta astrologian käytöllinen, todella *käytöllinen hyöty* on siinä, että me sen avulla voimme 1) analyserata ja *tutkia* 2) parantaa ja vapaasti, tieteellisesti *koetella omaa luonnettamme*. Ja luonteemme on kohtalomme.“

Mr. Barleyn kirjanen „Astrologian järjellinen perusta“, joka nyt on ilmestynyt suomeksi, selittää vielä tarkemmin, mitä astrologia on. Se ei opeta meitä horoskopeja laatimaan; se kyllä antaa meille muutamia viittauksia, joista näemme, kuinka mieltäkiinnittävä tämä tieteen perin pohjainen käytännöllinen tutkimus olisi, mutta sen tarkoitus on ennen kaikkea valaista tuota tärkeätä kysymystä; onko astrologia humbugia vai onko siinä jotain perää? Ja vaikka tekijän tyyli on hiukan raskasta – mikä ehkä paikotellen on suomennoksen vika – lukee kirjan kuitenkin mielihyväkseen; siksi sukkelasti ja elävästi se on kirjoitettu. Epäilemättä lukija loppuun päästyään kaipaa enemmän, käytännöllisiä ohjeita miten hänen on meneteltävä asettaakseen horoskopin ja kuinka hänen on sitä tulkitseminen. Sillä vasta käytäntö opettaa meille, missä todella on totuus. Paras todistuskappale astrologian totuudesta on tietenkin horoskopi, joka säännönmukaisesti laadittuna ja tutkittuna osottautuu yhtäpitäväksi asianomaisen henkilön luonteen ja elämänkokemuksien kanssa. ¹⁾ Toivomme siis, että pian suomen kielellä ilmestyy kirja, joka antaa käteemme tämän taiteen käytännöllisen avaimen.

Pari veitikkamaista painovirhettä on kirjassa. Siv. 31, riv. 13 ylh. on: *antiqua'sti* siveellisiä sen sijaan, että pitäisi olla: puhtaasti siveellisiä. Siv. 90 alkaa toinen kappale sanalla: Ryhtymällä, joka tietysti oleva: Ryhtymättä.

P. E.

Omatunto 1907, N:o 2, Helsingissä, helmikuun 15 p:nä 1907, s. 45-46.

Kirjoja, vanhoja ja uusia.

¹⁾ Horoskopeja voidaan tilata englannin kielellä Alan Leolta (kts. lehtemme ilmoitusta) ja suomenkielellä Uranieliltä (os. Kouvola), jolta voi pyytää tarkempia tietoja.

W. Bölsche: *Ihmisen polveutuminen.* Suom. U. B.

Saksalainen Wilhelm Bölsche on vallan oikean periaatteen ohjaamana ottanut tehtäväkseen esittää suurelle yleisölle kansantajuudessa muodossa luonnontieteellisen tutkimuksen tuoreimpia tuloksia. Hänen kynänsä on sujuva ja hänen tyyliinsä helposti luettava. Hänen kantansa ei ole jyrkästi materialistinen; perustuen Darwinin kehitysoppiin ja turvautuen yksityiskohdissaan Haeckelin ja Klaatschin teorioihin se on sitä uudenaikaista monismia, joka meidän päivinämme on voittanut paljon suosiota maallikkopiireissä. Meneepä Bölsche niinkin pitkälle, että hän iloitsee siitä, että „evankeliumin yksinkertainen oppi, että jokainen ihmisolento poikkeuksetta on veljeni, on levinnyt koko maanpiirin yli“ (siv. 5), ja siitä, että hänen sielunsa syvyydestä kaikuu toinenkin ääni, joka „ilmaiseen vanhojen intialaisten viisautta“, ja joka „sanoo, että yhteinen veljeyden side yhdistää, ei ainoastaan ihmisen ihmiseen, vaan kaikki mitä maapallon piirissä on, koko luomakunnan, joka ikuisten luonnonlakien ja auringon vaikutuksesta on olemassa, versoo ja kehittyy kukoistukseensa“ (siv. 6). Mutta vaikka Bölschen kanta uskonnon suhteen on suvaitsevampi kuin Haeckelin (vrt. kirjan viimeiset sivut), on se kuitenkin nykytieteellisesti eikä teosofisesti monistinen, sillä näkymättömiä olemassaolon tasoja Bölsche ei ollenkaan ota lukuun – vaikka hän kyllä silti on voinut ottaa vaikutuksia vastaan teosofialta.

Itse asiassa on huvittava nähdä, kuinka tieteelliset teoriat vähitellen lähenevät teosofisia opetuksia. Tässä kirjassa on kolme kohtaa, jotka ansaitsevat huomiotamme.

1. Suurimman tilan kirjasta ottaa mieltäkiinnittävä selonteko ihmisen polveutumisesta. Mennen ajassa taaksepäin tekijä kertoo, kuinka nykyinen ihminen on kehittynyt alkuapinasta, tämä kärsäeläimestä, tämä salamanteristä, tämä haista, tämä amfioxuksesta, tämä gastraeasta ja vihdoin monisoluinen gastraea yhdestä ainoasta solusta, sillä „kaiken elimellisen elämän voi johtua solusta, joka on kaiken elämän alhaisin raja“ (siv. 76). Ja silloin nousee kysymys: mistä on tullut solu? Onko se ihmeen kautta luotu vai onko sekin kehityksen tulos? Niin – „tässä ei ole vähintäkään todistuksen oiretta tarjolla, tällä alalla on kaikki mahdollista“ tunnustaa tekijä (siv. 77). Mutta tieteellinen ajattelu kieltää häntä uskomasta ihmeihin. „Luonnollisista syistä“ on elämä syntynyt, sen „tiedämme varmasti“, vaikkemme vielä kykene saamaan niitä selville“ (siv. 87). Ja Bölscheä tyydyttää Haeckelin ja Fechnerin teoria, jonka mukaan kaiken materian (myös epäelimellisen) perusominaisuus on tunne (tunteisuus) semmoisenaan (siv. 86). Jonkunmoisen alkukehityksen kautta on sitten elimellinen elämä „luonnollisella tavalla“ syntynyt elimettömästä, kun maapallo ei enää ollut hehkuvassa tilassa, vaan kun sen lämpösuhteet olivat tulleet siedettäväksi. (Siv. 86).

Vaikkei tämä otaksuminen mitään selvitä, on se huomattavaa salatieteellisten opetusten lähentelemistä. Ennen oli elimellinen luonto niin jyrkästi erotettu organittomasta, että jälkimäistä kutsuttiin elottomaksi ja puhuttiin „kuolleesta materiasta“. Nyt sanotaan – aivan niinkuin salatiede opettaa –, ettei ole sitä avaruuden atomia, jossa ei olisi elämää; mennäänpä niin pitkälle, että myönnetään

tietoisuudenkin piilevän joka aineen hiukkasessa! Ennen tajunta, järki, henki oli aineen tulosta, nyt se on ainakin aineen perusominaisuutta, siis yhtä vanhaa kuin materia. Pitkähkö askel on tästä siihen salatieteelliseen lauseeseen, että aine onkin vain hengen, tajunnan, järjen ilmennystä – itsessään harhaa, mâtä!

2. Seuraava kohta on vielä merkillisempi. Yleinen käsitys Darwinin opista on ollut ja on se, että ihminen on polveutunut apinasta; onhan „puuttuvaa rengasta“ ihmisen ja apinan välillä uutterasti etsitty. Kun Madame Blavatsky „Salaisessa Opissaan“ väitti, että nykyinen apina onkin polveutunut ihmisestä, herätti hänen väitteensä yhtä paljon hämmästyä kuin naurua. Nyt sanoo Wilhelm Bölsche nimenomaan näin: „Darwinin mielipide on seuraava: Joskus kaukaisina aikoina on maapallolla elänyt imettävä eläin, jonka haamussa piili ei ainoastaan silloinen „ihminen“, vaan myöskin gorilla, simpanssi, orang-utang ja gibbon. Kaikilla viidellä lajilla on siis ollut sama, yhteinen kantaisä eli alkumuoto; ja aikojen kuluessa on siitä kehittynyt nämä eri eläinlajit, ikäänkuin samasta isästä voi syntyä hyvin erinäköisiä ja -luontoisia poikia. Ja tämä olento oli epäilemättä enemmän nykyisen ihmisapinan kuin nykyisen ihmisen kaltainen – se muistutti enimmäin nykyistä gibbonia, vaikka sillä oli enemmän inhimillisiä tuntomerkkejä kuin täyskasvuisella gibbonilla. Jos tahdomme nimittää „ihmiseksi“ tätä merkillistä olentoa, josta nykyinen ihminen polveutuu ja joka muuten on ollut hyvin ihmisen näköinen, niin voisimme täydellä syyllä lausua väitteen, että *nykyinen ihmisapina on polveutunut ihmisestä*, eikä niinkuin tavallisesti väitetään, että ihminen polveutuisi gorillasta tahi urang-utangista! Eihän Darwin ikinä ole lausunut, että „ihmisen kantaisä oli apina“, vaan että ihmisellä ja apinalla on yhteinen alkujuuuri.“ (Siv. 30, 31).

Madame Blavatsky puolusti siis totuutta silloisia tiedemiehiä vastaan! Onko nyt Bölsche kaikessa tieteellisyydessään ammentanut viisautensa teosofiasta? Olkoon miten oli, „Salaisen Opin“ arvo on tällä vuosisadalla suuresti kohoava maailman silmissä, kuten ennustettu on!

3. Darwinin materialistisen opin mukaan ihmisen henkinen elämä, hänen itsetietoisuutensa on aineellisen kehityksen tulos. Darwinin työtoveri A. R. Wallace, jonka luonne ei taipunut materialistiseen ajatteluun, ei saattanut ymmärtää, kuinka itsetietoisuus olisi kehittynyt aineesta; hän sentähden otaksui jonkinmoisen „toisen luomisen“, jolloin inhimillinen olento näkymättömän maailman puolelta varustettiin älyllä ja itsetietoisuudella. Monismin mukaan, jota Bölsche kannattaa, ei minkäänlaista ihmettä ole tarpeen, koska aineen perusominaisuus jo alusta saakka on tajunta. „Jokainen yksinkertainen tunneilmiohän on jo itsetietoisuutta ja epäilemättä oli jo alkuaikojen elävällä solulla tällainen yksinkertainen tunnekyky“. (Siv. 80, 81.)

Tässä kohden uudenaikainen tieteellinen käsitys ei vielä ole noussut salatieteen tasalle. Salatiede myöntää kyllä monistisen teorian periaatteellisesti oikeaksi, mutta samalla se tunnustaa, että Wallace on aavistanut kehityksen käytöllisen juoksun.

Salatiede opettaa nimittäin, että ihmiskunta ei meidän maapallollamme ole kehittynyt eläinkunnasta ihmiskunnaksi. Tämä kehitys tapahtui „kuuketjussa“ aikoja

ennen maapallomme elinaikaa. Ja ihmiskunnan syntyminen merkitsee aina, että kuolevaisista yksilöistä (eläimistä syntyä kuolemattomia yksilöitä (ihmissieluja). Meidän ihmiskuntamme kuuketjussa syntyneet sielut jäivät taivaalliseen tilaan odottamaan tilaisuutta kehityksensä jatkamiseen. Tämä tilaisuus annettiin heille maan päällä, ja he ruumistuivat tänne niin pian kuin sopivat asunnot oli heille valmistettu. Tämä on se „toinen luominen“, josta „Salainen Oppi“ puhuu ja jonka Wallace aavisti.

Sitäpaitsi on olemassa kehityksen laki, jota nykyajan tiedemiehet eivät vielä ole „keksineet“. Se on avunannon ja uhrautumisen laki. Sen mukaan ei aineellinen eikä henkinen kehitys koskaan tapahdu ilman apua semmoisten olentojen puolelta, jotka itse jo ovat pitemmällä kehityksessä. Mitä erityisesti ihmiskuntamme kehitykseen tulee, on pidettävä historiallisena tosiseikkana, että ihmisten keskuuteen on silloin tällöin ilmestynyt ihmeellisen täydellisiä ihmisiä johtajiksi ja opettajiksi. Mistä he äkkiä ovat tulleet? Tiede ei osaa kajota näihin asioihin, ennenkuin se myöntää näkymättömän maailman olemassaolon ja ihmisen kuolemattomuuden.

Mutta kuka tietää, mitä tämä 20 vuosisata on tuova mukanaan? Jos on alettu tieteellisesti tutkia kaikenlaisia yliaistillisia ilmiöitä, jotka ovat omiansa luomaan vallan uutta valoa ihmissielun salaisuuksiin. Varmaankin saatamme huoletta odottaa sitä päivää, jolloin tiede tässäkin kysymyksessä ihmisen sielullisesta kehityshistoriasta on tunnustava „Salaisen Opin“ ja salatieteellisen tutkimuksen osuneen oikeaan.

P. E.

Omatunto 1907, N:o 4, Helsingissä, huhtikuun 15 p:nä 1907, s. 111-113.

Kirjoja, vanhoja ja uusia.

J. Stern: *Tulevaisuuden valtio*. Saks. suom. Kaarlo Vaahtera.

Tämä kirja ei ole vilkkaan mielikuvituksen luoma kuvaus tulevaisuuden yhteiskunnasta, kuten nimestä sopisi päättää, vaan väitelmän muodossa kirjoitettu esitys nykyisen sosialismin pääopinkappaleista. Väitelmiä on kolmetoista, ja kunkin nimi ilmaisee jonkun väärinkäsityksen sosialismista, jonka tekijä torjuu: sosialismi ei ole sama kuin valtion yksinoikeus, sosialismi ei tahdo poistaa omaisuutta, sosialismi ei tahdo tehdä kaikkea yhdenmukaiseksi, sosialismi ei tahdo hävittää uskontoa j. n. e. Kirjan lukee mielihyväkseen, koska tekijän tyyli on sujuva ja helppotajuinen, huolimatta siitä, että todistelu paikatellen on lapsellinen.

Meidän huomiomme kiihtyy tietysti siihen, mitä tekijällä on sanottavaa uskonnosta. Tämä nyt ei ole mitään uutta, J. Stern on vain niitä sosialisteja, jotka „eivät uskontoa halveksi“. Sosialistisen ohjelman pykälä „uskonto on julistettava yksityisasiaksi“ merkitsee tekijän mukaan: 1) „jokainen tulkkoon uskonsa mukaan autuaaksi“ ja 2) „kirkko on erotettava valtiosta“. „Seurakuntain asiat niinkuin

muutkin“, sanoo tekijä, „jättää sosialismi yksilöiden asiaksi, heidän uskonnollisista ajatussuunnistaan välittää sosialistinen yhteiskunta aivan yhtä vähän kuin siitä, onko jollakulla sininen vaiko harmaa takki, paranteleeko joku itseään luonnollisilla vaiko keinotekoisilla parannustavoilla“ (siv. 21). Tämä kuulostaa hyvältä, mutta seuraavalla sivulla on toinen ääni kellossa. „Helposti käsitettävissä on kuitenkin, ettei sosialistisesti sivistynyt työväki ole antava tunnustustansa kirkolle“ (joka suosii kapitalisteja) ja „tällä emme kuitenkaan ole sanoneet, että pysyisimme välinpitämättöminä nähdessämme uskonnon nimessä esiytyvien pimeyden ystävien villityshankkeita“ y. m. (siv. 22). Ja vaikka tekijä tälläkin sivulla toistaa vakuutuksensa, että „minkälainen maailmankatsomus jollakin yksilöllä lieneekin, ei se hänen henkilökohtaista arvoansa meidän silmissämme mitenkään vähemmän eikä estä häntä täysikelpoisesti toveriksemme tunnustamasta“, hän lisää: „jos hän muuten seisoo ohjelmamme pohjalla“.

Niin, jos hän seisoo *sosialistisen ohjelman pohjalla!* Mutta mikä on uskonnon kysymyksessä sosialistinen ohjelma? Emme Sterniltä enemmän kuin muiltakaan sosialisteilta ole saaneet tyydyttävää vastausta. Käytännössä he aina osottautuvat materialisteiksi. Teosofia, joka ei suosi humbugia uskonnon alalla, mutta samalla itse on materialismin vastakohta, on „oikeiden“ sosialistein mielestä myös sosialismin vastakohta. Johtopäätös tästä on, että sosialismi on liittoutunut materialismiin, kuten Omantunnon viime numerossa väitimme. J. Stern sanoo tosin, että sosialismilla ei ole mitään tekemistä materialistisen maailmankatsomuksen kanssa (huomatkaa, herrat materialistit!), vaan että sosialistiseen teoriaan ainoastaan sisältyy n. k. materialistinen historiankäsitys (siv. 51), mutta mitä auttavat sanat, kun teot puhuvat toista kieltä?

Meidän täytyy yhä jäädä vanhaan käsityksemme, että sosialismi „lankesi“ silloin kun se yhtyi materialismiin. Se ei jaksanut pysyä sinä miltei teosofishenkisenä maailmankatsomuksena, mikä se alussa oli, eikä liioin tyytynyt olemaan vain kansallistaloudellinen teoria, ja sentään se liittyessään materialismiin kadotti alkuperäisen puhtautensa ja voimansa. Sosialistinen liike näyttää kyllä nykyään erittäin elinvoimaiselta ja mahtavalta, mutta me ennustamme kuitenkin, että sillä on vain kaksi keinoa tarjolla nousta lankeemuksestaan: joko hylätä materialismin ja yhtyä ajan henkisiin virtauksiin taikka sitten tosi teossa jättää muut asiat rauhaan ja julistaa itsensä „yksinomaan kansantalouden asiaksi“ (jota J. Stern väittää sen olevan nyt jo, siv. 20, 21). Jos he hyväksyy jälkimäisen keinon – ja siihen päin merkit viittaavat – silloin se saa puoltajakseen kaikki ajattelevat ihmiset. Eikä tämä ole mikään vähäpätöinen asia: sen ymmärtävät ne, jotka tietävät, mikä voima on tarkasti määritellyllä ajatuksella.

Paul Lafargue: *Laiskuuden evankeliumi.* Suom. mukaelma.

Omituinen kirja, helposti ja pian luettu ja tavallaan herättävä. Tekijän mielestä kaikki yhteiskunnallinen kurjuus johtuu siitä työnhimosta, joka pitää työväenluokkaa

vallassaan. Hän saarnaa sentähden „laiskuuden evankeliumia“ ja siteeraa puolustukseen muutamia vanhan ajan filosofeja ja kirjailijoita, jotka ovat lausuneet halveksumisensa ruumiillista työtä kohtaan ja erittäin sitä työtä kohtaan, jota tehdään rahasta. Tekijä antaa sydämeen käyviä esimerkkejä liikatyön ja liikatuotannon turmiollisista seurauksista ja ihailee 17 vuosisadan työmiehiä, jotka tekivät työtä ainoastaan viitenä päivänä viikossa ja joilla oli „lepoaikaa voidakseen nauttia tämän maailman iloja, seurustellakseen, harjottaakseen kujeita ja pitääkseen pitoja laiskuuden suuren jumalan kunniaksi“ (siv. 31).

Useimmissa kohdin olemme yhtä mieltä tekijän kanssa, mutta ei itse pääkysymyksessä: emme ihaile *henkistä laiskuutta*. Kehitys näkyy kyllä käyvän siihen suuntaan, että ruumiillisen työn määrä vähenee. Kauheata on meistäkin liikatyö ja liikatuotanto ja – turhien tavaroiden tuotanto. Mutta ruumiillinen lepo ei meistä ole samaa kuin henkinen laiskuus. Semmoinen elämä ei saa olla kenenkään järkevän ihmisen ihanne. Vapaus ruumiillisesta työstä on oikeutettu ainoastaan silloin, kun työ on siirtynyt fyysilliseltä tasolta toiselle. Meidän päämäärämme on siis oleva asteettain suureneva vapaus ruumiillisesta työstä, jotta meillä olisi yhä enemmän ja enemmän aikaa henkiseen toimintaan. Tämän käsitämme olevan aikamme pyrkimyksenä ja ihanteena eikä laiskuuden, mikä sana muuten perin vakavan kirjan nimenä tuntuukin pilanteolta.

T:ri Eugen Losinsky: *Oliko Jesus jumala, ihminen vai yli-ihminen?* Suomenos.

Tämän kirjasen tekijä tahtoo raamatullisilla otteilla y. m. näyttää, että „todellista Jeesusta historiallisena henkilönä ei voi eikä saa asettaa uskonnollissiveelliseksi ihanteeksi, meidän sisällisen olentomme täydellisentymisen esikuvaksi, yhteiskunnalliseen edistykseen pyrkivälle ihmiskunnalle“ (siv. 20). Siihen kelvataksaan Jeesus tekijän mielestä on liian sivistymätön, raakamainen ja taikauskoinen.

Mutta lukija ei tule vakuutetuksi. Ainoa tunne, mikä lukijassa herää, on häpeän tunne. Hän häpeää tekijän tietämättömyyttä, hänen kykenemättömyyttään lukea evankeliumia ja hänen sokeata materialismiaan. Jos hän jaksaa lukea vihkon loppuun, hän sulkee sen ajatellen „mitätön tekele“.

P. E.

Omatunto 1907, N:o 5, Helsingissä, toukokuun 15 p:nä 1907, s. 136-138.

Teosofinen kirjallisuus suomen kielellä:

H. P. Blavatsky, Teosofian Avain. Smk. 4: —, koruk. 5: 50.

- Annie Besant*, **Jälleensyntyminen**. Smk. 1: —.
- C. W. Leadbeater*, **Teosofiian ulkopiirteet**. Smk. —: 50.
- H. S. Olcott*, **Buddhalainen Katkismus**. Smk. 1: 50.
- Bhagavad-Gîtâ** eli Herran Laulu. Smk. 3: —.
- Carl du Prel*, **Mistä tulen, mihin menen?** Smk. 1: —.
- C. S.*, **Omantunnon uskonto**. *Kolmas painos*. Smk. —: 75.
- R. W. Trine*, **Luonteen kasvatus**. Smk. —: 50.
- W. W. Atkinson*, **Ajatuksen laki**. Smk. 1: —.
- Pekka Ervast*, **Valoa kohti**. *Toinen painos*. Smk. 1: 75 ja 2: 25.
- » —, **Mitä on kuolema?** *Toinen painos* (valmistuu tänä keväänä). Smk. 3: —, sid. 4: 50.
- » —, „**Salainen Oppi**“ ja muita kirjoituksia. Smk. —: 50.
- » —, **Salatieteilijän sanakirja**. Smk. 1: —.
- » —, **Kun usko petti**. Smk. —: 20.
- » —, **Teosofia ja Teosofinen Seura**. *Toinen painos*. Smk. —: 40.
- » —, **Haaveilija**. Kertomus. Smk. 2: —.
- Tuntematon*, **Elämän kysymyksiä**. Smk. —: 75.
- Elia*, **Veljeys**. Lähetykskirje n:o 2. Hintaa 5 p.
- » —, **Eräs Kristuksen lauselma**. Lähetykskirje n:o 3. Hintaa 5 p.
- » —, **Kuolema**. Lähetykskirje n:o 4. Hintaa 5 p.
- A. H. Barley*, **Astrologian järjellinen perusta**. Smk. 1: 50, sid. 2: 50.

Äskettäin ilmestynyt:

Annie Besant,

Karma.

Englanninkielestä suom. *V. Palomaa*.

Hinta 1: —, sidottuna 2: —.

P. E.,

H. S. Olcottin elämäntarina.

Hinta —: 75.

Teosofisen esitelmäsarjan ensimmäinen numero:

Pekka Ervast,

Henkimaailman salaisuudet ja kuoleman jälkeinen elämä.

Hinta —: 50.

Odotettavissa:

Pekka Ervast,

Mitä on kuolema?

Toinen painos.

Pekka Ervast,

Enkelein lankeemus.

Piirteitä ihmiskunnan historiasta »Salaisen Opin» valossa. (Teos. esitelmäsarja n:o 2.)

Annie Besant,

Ihminen ja hänen ruumiinsa.

Engl. suom. *V. Palomaa.*

HUOM.! Kirjain ostajat, joiden paikkakunnalla ei ole kirjakauppaa, – tilatkaa meiltä suoraan kirjanne jälkivaatimuksella!

Kaikkia näitä teoksia saadaan kirjakaupoista, asiamiehiltämme ja suoraan meiltä.

**TEOSOFINEN KIRJAKAUPPA JA KUSTANNUSLIIKE
HELSINKI, MIKONKATU 11.**

Omatunto 1907, N:o 5, Helsingissä, toukokuun 15 p:nä 1907, s. 144.

„Mitä kirjoja minun tulee lukea perehtyäkseni
teosofian oppeihin?“

Näin kysyy ystäväsi. Vastaa hänelle: lue seuraavat kirjat tässä järjestyksessä:

1. *Teosofia ja Teosofinen Seura.* Kirj. Pekka Ervast.
2. *Teosofian ulkopiirteet.* Kirj. C. W. Leadbeater.
3. *Valoa kohti.* Kirj. Pekka Ervast.

4. *Teosofian avain*. Kirj. H. P. Blavatsky.
5. *Ihminen ja hänen ruumiinsa*. Kirj. Annie Besant.
6. *Jälleensyntyminen*. Kirj. Annie Besant.
7. *Karma*. Kirj. Annie Besant.

Apuna näitä kirjoja lukiessa käytetään „*Salatieteilijän sanakirjaa*“. Sitten ryhdytään lukemaan kirjoja *Mitä on kuolema?*, *Bhagavad Gîtâ*, *Buddhalainen kateismus* y. m. y. m.

Luettelo kirjoista ja niiden hinnoista on seuraavalla sivulla.

TEOSOFISTA KIRJALLISUUTTA

H. P. Blavatsky, Teosofian Avain. Hinta 4: —, sid. 5: 50.

Annie Besant, Jälleensyntyminen. Hinta 1: —, sid. 2: —.

— „—, Karma. Hinta 1: —, sid. 2: —.

— „—, Ihminen ja hänen ruumiinsa. Hinta 1: 50, sid. 2: 50.

C. W. Leadbeater, Teosofian ulkopiirteet. Hinta —: 50.

Bhagavad-Gîtâ eli Herran Laulu. Hinta 3: —, sid. 4: 50.

H. S. Olcott, Buddhalainen Kateismus. Hinta 1: 50, sid. 2: 50.

Carl du Prel, Mistä tulen, mihin menen? Hinta 1: —, sid. 2: —.

C. S., Omantunnon uskonto. Kolmas painos. Hinta —: 75.

R. W. Trine, Luonteen kasvatus. Hinta —: 50.

Pekka Ervast, Valoa kohti. Toinen painos. Hinta 1: 75 ja 2: 25.

— „—, Mitä on kuolema? Toinen painos. Hinta 3: —, sid. 4: 50.

— „—, „Salainen Oppi“ ja muita kirjoituksia. Hinta —: 50.

— „—, Salatieteilijän sanakirja. Hinta 1: —, sid. 2: —.

— „—, Kun usko petti. Hinta —: 20.

— „—, Teosofia ja Teosofinen Seura. Toinen painos. —: 40.

— „—, Haaveilija. Hinta 2: —, sid. 3: 50.

— „—, Henkimaailman salaisuudet ja kuoleman jälkeinen elämä. (Teos. esitelmää N:o 1). Hinta —: 50.

— „—, Enkelein lankeemus. (Teos. esitelmää N:o 2). Hinta —: 75.

— „—, H. S. Olcottin elämän työ. Hinta —: 75.

W. W. Atkinsson, Ajatuksen laki. Hinta 1: —.

Tuntematon, Elämän kysymyksiä. Hinta —: 75.

A. H. Barley, Astrologian järjellinen perusta. Hinta 1: 50, sid. 2: 50.

C. S., Kort utkast till en världsåskådning och därpå grundad idealets religion. Hinta 1: —.

Kaikkia näitä teoksia saadaan kirjakaupoista, asiamiehiltämme ja suoraan meiltä.
Ruotsalaista teosofista kirjallisuutta on meillä myytävänä ja meidän kauttamme
voipi tilata saksan- ja englanninkielistä teosofista kirjallisuutta.

Teosofinen Kirjakauppa ja Kustannusliike.
Helsinki, Mikonkatu 11.

Omatunto 1907, N:o 12, Helsingissä, joulukuun 15 p:nä 1907, s. 280.

